

UNDER RADAREN

EU-forskeren Derek Beach beskriver ØMU'ens udvikling som "integration i det stille" – vidtgående tiltag, der ikke giver tydelige udslag på den politiske radar. Side 4-5

KREDITBEVISER

De udskældte securities, som var med til at skabe finanskrisen i USA, er måske på vej til at få en renæssance i EU med kapitalmarkedsunionen. Side 6-7

CENTRALBANKEN

Hver måned pumper ECB 60 milliarder euro ud i økonomien. Men skaber pengene overhovedet job? Side 8-9

BANKUNION

EU er i færd med at skabe en bankunion, hvor målet er, at forbedre tilsynet og få bankerne til selv at betale regningen, når det går galt. Side 10-11

ÅRGANG 43 – NR. 1292 – FEBRUAR 2016

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

”Der er dele af EU’s top, som følger en særlig ideologi fri fra empiriske fakta og gerne vil af med de europæiske velfærdsstater”.

Harald Schumann, dokumentarist

TEMA: Har EU lært af krisen?

Leder:

Er EU blevet klogere af krisen?

LÆREPENGE. Efterdønningerne af finanskrisen, der startede i 2008, er stadig til at mærke i Europa. Høj arbejdsløshed, manglende vækst og stigende ulighed er en realitet i mange af EU's medlemslande selv her syv år efter Lehmann Brothers krakkede i USA og sendte chokbølger gennem verdensøkonomien.

Men er de europæiske lovgivere blevet klogere af finanskrisen? Har EU fået lukket hullerne i reguleringen af finansverdenen og taget fat om nældens rod? Det har i hvert fald ikke skortet på tiltag og initiativer. Bankunionen, kapitalmarkedsunionen og en markant udbygning af eurosamarbejdet med finanspagt, europagt og meget mere.

Spørgsmålet er, hvilken vej disse initiativer peger. Står vi i dag med en stærkere regulering af den finansverden, der har bidraget til syv magre år i Europa? Analyserer man de forskellige politiske beslutninger og regler er svaret i bedste fald blandet.

EU har lavet en række tiltag, der er designet til at råde bod på finanskrisisens fejltagelser. Bankunionen er et reelt forsøg på at føre bedre tilsyn, stille skrappe krav til de systemisk vigtigste banker og få dem til selv at betale, hvis de kommer i problemer. Idéen er både god og fundamentalt fair. Men udførelsen halter det med. Dels fordi de "skrappe" kapitalkrav reelt ikke er skrappe, end de var et par år før krisen, som en ekspert påpeger i dette nummer. Dels fordi den fond, bankerne skal betale ind til, næppe er i nærheden af at være stor nok til at betale for en ny krise. Regningen hænger derfor formentlig stadig på os skatteydere.

Samtidig har Centralbanken, ECB det seneste års tid pumpet 60 milliarder euro ind i økonomien hver måned i håbet om, at det kan sætte gang i den udeblevne vækst. Men det er først og fremmest finanssektoren, der har fået glæde af de mange milliarder euro, der er blevet sendt til dem fra ECB. De er i praksis ikke blevet omsat til udlån til virksomheder med solide projekter, der kunne skabe arbejdspladser og vækst.

Et andet initiativ, kapitalmarkedsunionen, får en til at tro, at man i EU er blevet enige om, at finanskrisen er et overstået kapital, og tiden nu er moden til at løsne grebet om sektoren. Der skal dereguleres for, at virksomheder kan låne penge og få sat gang i hjulene og jobskabelsen.

Europa har betalt en høj pris for at redde bankerne fra en krise, der bundede i et dereguleret marked. Men de dyre lærepenge virker delvis spildte. Europa er på visse punkter på vej tilbage til en finanssektor og bankverden, hvor det er snedige finansielle produkter, der er normalen og de store spillere, der skummer fløden.

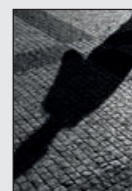
*Rasmus Nørlem Sørensen,
ansvarshavende redaktør*

*og
Anders Høeg Lammers,
temaredektør.*

Økonomisk integration under radaren

Side 4

"En dosis deregulering" for kapitalmarkederne

Side 6

ECB's krisepolitik har primært gavnet finanssektoren

Side 8

Bankunionen: EU's værn mod nye finanskriser

Side 10

EU i opgør med velfærden

Side 12

NOTAT
- magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, c/o DEO,
Fælledvej 12, København N.
redaktionen@notat.dk

Ansvarshavende redaktør:
Rasmus Nørlem Sørensen

Temaredektør: Anders Høeg Lammers

I redaktionen: Staffan Dahllöf, Sven Skovmand,
Kenneth Haar, Finn Ellegaard, Lise M. Schilder
og Peter Riddersborg

Bidrag i dette nummer: Mathilde Nordenlund

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO
Abonnement: NOTAT,
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

NOTAT og Oplysningsforbundet DEO er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" – og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

For kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEO's arrangementer. Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

Efter krisen – mere af den samme medicin

Bankunion, kapitalmarkedsunion, fuldt drøn på seddelpresserne – men også nedskæringer og besparelser. EU's svar på krisen er ikke endeligt, men følger et mønster.

AF STAFFAN DAHLÖF

OVERBLIK. Royal Bank of Scotland (RBS) er en af Europas største banker. 82 procent af den er ejet af den britiske stat efter en redningsaktion i 2008, da banken var ved at gå fallit.

I midten af januar i år advarede RBS' analytikere bankens investorer:

"Sælg alt undtagen statsobligationer, der bliver trængsel ved udgangen".

Budskabet – en profet, eller et skud i tågen – var, at krisen er på vej tilbage. I 2007-2008 blev krisen udløst af pyramidespillet på det amerikanske boligmarked.

Nu er det, ifølge RBS, bekymringen for, at luften skal gå ud af det kinesiske aktiemarked, som kan få globale følger.

Tilstanden i den kinesiske økonomi er ikke noget NOTAT plejer at dvæle ved, og det skal heller ikke videreudvikles her. Men at en storbank som RBS advarer sine investorer på den måde, understreger risikoen for en ny verdensomfattende økonomisk krise udløst af spekulative investeringer. Det sætter et naturligt fokus på, hvad EU har lært, besluttet og gennemført siden finanskrisens start, og den efterfølgende gælds- og eurokrise.

Lempelser og stramninger

EU har gjort mange ting politisk og økonomisk, ting der er flettet mere eller mindre ind i hinanden. Dels får den Økonomiske Monetære Union stadig flere ben at stå på.

Vi er endnu ikke tæt på en decideret fælles finanspolitik, men EU har fået stadig flere værktøjer til at gå medlemslandenes offentlige budgetter efter i sømmene (s. 4-5). Dertil er man godt i gang med at udvikle en bankunion, der dels skal sikre bedre tilsyn og dels få vipet ansvaret for eventuelle krak over på banker (s. 10-11).

Samtidig har Centralbanken ECB i et forsøg på at sætte gang i økonomien pumpet 60 milliarder euro ud, måned efter måned, det sidste år, og det fortsætter de med til marts 2017 (s. 8-9). Og endelig er EU på vej mod en kapitalmarkedsunion (s. 6-7).

Folkelige protester mod sparepolitik har der været masser af. Men hvad siger folket til bankunion, kapitalmarkedsunion og tættere økonomisk samarbejde?

Så langt de noget abstrakte og overordnede initiativer.

Arena med faste spilleregler

For mange EU-borgere er krisen og forsøgene på at modvirke dens følger anderledes konkret. Velfærdsstaten er sat under pres, hvor den ikke ligefrem krakelerer, som den tyske dokumentarist Harald Schulmann beskriver det (s. 12-13).

Det samlede billede er ikke entydigt. Først og fremmest fordi EU's svar på den økonomiske krise endnu ikke er politisk fastlagt.

Det svar bliver nogle gange beskrevet som en kamp på en politisk arena, hvor udfaldet er afhængigt af argumenternes styrke og til syvende og sidst deres folkelige opbakning. Problemet med den beskrivelse er, at det er en ujævn kamp mellem regulering og liberalisering, mellem ekspansion og besparelser, eller mellem venstre og højre.

Kampen er ujævn, fordi EU-traktaten

har defineret spilleregler fra start: Det er den frie bevægelighed – for varer, tjenesteydelser, mennesker og kapital – som driver værket, og sætter grænserne for hvad der ellers kan ske og hvordan.

Hvad vil og kan folket?

Svaret på hvad EU har lært af krisen er derfor til dels åbent endnu, men inden for givne rammer. Om de rammer kan udvides, eller sågar brydes ned, handler i sidste ende ikke om visdommen i økonomiske beregninger eller om forfatningsjura, men om folkelig indflydelse og i hvilken retning den indflydelse går.

Hvad er borgerne i Europa parate til at acceptere? Og kan de få andre muligheder i spil end de alternativer, som bliver udstukket i Bruxelles?

Det spørgsmål kan hurtigt rykke meget tæt på, hvis analytikerne i Royal Bank of Scotland får ret i deres advarsler om en ny krise. ♦

Økonomisk integration under radaren

Mindre regulering af banker og kapitalbevægelser. Mere regulering af medlemslandene, men skjult. EU's valutaunion humper videre efter finanskrisens udbrud.

AF STAFFAN DAHLLÖF

ØMU. Ved stats- og regeringschefernes seneste topmøde i Bruxelles i december var valutaunionens fremtid et af de syv emner på dagsordenen, men havnede helt i skyggen af de øvrige seks, primært flygtningekrisen.

Oplægget var ellers ambitiøst nok: Senest i 2025 skal der være gennemført en økonomisk og monetær union med et budget til en fælles finanspolitik. Det var opfordringen fra EU's fem formænd; Jean-Claude Juncker (Kommissionen), Donald Tusk (Det Europæiske Råd – EU's topmøder), Jeroen Dijsselbloem (Euro-gruppen), Mario Draghi (Centralbanken ECB) og Martin Schultz (EU-Parlamentet).

Hvis den højstemte opfordring lyder bekendt, er det med god grund. For tre år siden publicerede de daværende fire formænd en lignende rapport: "Mod en dyb og egentlig økonomisk union," hed det dengang.

Den rapport blev skudt til hjørne i december 2012, nøjagtigt som det skete med de fem formænds rapport i december 2015.

Som børn ved en bæk

Forklaringen på den afvisende holdning er den samme nu som i 2012, mener Derek Beach, lektor i statskundskab ved Aarhus Universitet, der forsker i EU's integration:

»Medlemslandene er ikke interesseret i en større reform ved en forfatningsproces. EU er ikke en stat med virkelige overførsler mellem landene, og det ønsker man heller ikke, at EU skal udvikles til.«

Til gengæld

noterer han mange andre forslag, som stritter i forskellige retninger.

»Det er lidt, som når børn leger ved at sætte både i vandet i en bæk; nogle af dem sejler, andre kommer bare ikke af sted, og nogle synker under vejs. Idéen om, at eurolandene skulle indgå kontrakter med Kommissionen om at gennemføre reformer på hjemmebane, var for eksempel ikke levedygtig. Den idé er dukket op igen, men efter hvad jeg forstår, er Kommissionen ikke særligt begejstret. Man er bange for at blive opfattet som politisk syndebuk for upopulære tiltag.«

Snigende integration

Omvendt er nogle af de forskellige udspil efter finanskrisen mere vidtgående, end hvad beslutningstagerne måske selv er klar over:

»Bankunionen er, mener jeg, lidt overset. Den vil muligvis føre til en fælles garantiordning som i praksis vil kunne omfatte overføring af rigtigt store penge mellem medlemslande«, siger Derek Beach.

»Det europæiske semester, hvor EU overvåger medlemslandenes økonomi og eventuelle økonomiske ubalancer, er også forholdsvis vidtgående,« tilføjer han.

»I den forskning jeg er i gang med nu, kalder vi det for "integration by stealth" (snigende integration, eller integration under radaren – red.),« siger Derek Beach, som mener, at den metode har en pris:

»Bagsiden er, at det man gennemfører kommer til at mangle legitimitet. Hele fadæsen med forfatningstrakaten som blev afvist, men så gennemført alligevel, er et tydeligt eksempel på det. Demokratisk ser det ikke særlig kønt ud.«

Samtidig går bankunionen delvist og den foreslåede kapitalmarkedsunion i

særdeleshed – se artikel på side 6-7 – i modsat retning. Her er retningen at lempe de politiske restriktioner på markedet.

En kamp om dagsordenen

Jakob Vestergaard, forsker ved DIIS (Dansk Institut for Internationale Studier) med speciale i global økonomisk styring, er kritisk over for den foreslåede kapitalmarkedsunion:

»Der er intet, der tyder på, at det vil gøre det lettere for små og mellemstore virksomheder at låne til investeringer. Problemet er ikke en mangel på kapital, men manglende efterspørgsel

i økonomien blandt andet på grund af manglende forventninger til fremtiden. Kapitalmarkedsunionen er mere designet til at være et udstillingsvindue for Storbritanniens strategiske fordele ved EU for at holde på briterne i EU,« mener han.

»Både bankunionen og kapitalmarkedsunionen er forsøg på at ændre den dagsorden om behovet for regulering, som blev sat lige efter finanskrisen. Hvis

EU-forskeren Derek Beach beskriver udviklingen af ØMU'en som "integration by stealth" – vidtgående tiltag, der ikke giver tydelige udslag på den politiske radar. Stealth er en teknologi udviklet for at gøre militærfly og skibe så usynlige som muligt ved at sprede og absorbere radiobølger.

kapitalmarkedsunionen bliver gennemført, kan det meget vel være dødsstødet for den omdiskuterede opdeling af bankerne (forslaget om at banker skal opdeles i en del, som beskæftiger sig med ind- og udlån, og en anden adskilt del for spekulative investeringer, red.), og for bestræbelserne at indføre en skat på kapitaltransaktioner,« siger Jakob Vestergaard.

Lønstyring – på en eller anden måde
Tænketanken Bertelsmann Stiftung og Jaques Delors Institut i Berlin skriver i en fælles rapport ("What kind of convergence does the euro area need"), at euro-en blev etableret med en konstruktionsfejl fra begyndelsen:

Kravene for at blive medlem af klubben er meget hårdere end kravene til at forblive i det gode selskab.

"Sagt på en anden måde, så fik euroområdet arkitekter grebet opgaven forkert an," hedder det i rapporten.

Opfordringen til eurolandene lyder nu på at tilnærme (konvergere) sig hinandens inflation, lønudvikling og betalingsbalancer – hvad der hidtil har manglet.

Hvordan gøres det? Løndannelse er jo ikke noget som regeringer kan styre pr. diktat, i hvert fald ikke i den private sektor?

»Det er problemet, og et helt afgørende spørgsmål. Men vores hensigt har været at foreslå nogle centrale indikatorer, ikke at anbefale bestemte værktøjer, så

langt er vi ikke endnu,« siger Katharina Gnath, hovedansvarlig for rapporten på Bertelsmann Stiftung i Berlin.

Eurobudget light

László Andor, ungarsk EU-Kommissær med ansvar for beskæftigelse og arbejdsmarkedsforhold i årene 2009–2014, mener sågar, at ØMU'ens eksistens er truet af en øget divergens – at økonomierne er ude af takt med hinanden.

I publikationen Intereconomics i august 2014 foreslog Andor en fælles europæisk arbejdsløshedsforsikring, som en slags kompensation for det fælles budget, som mangler i euroområdet.

I Bertelsmann-Delors-rapporten findes en lignende idé om en "shock absorbing fund", en pengekasse som landene betaler ind til i gode tider og kan trække på i dårlige.

»En sådan mekanisme behøver ikke at være så stor som et rendyrket eurobudget, som foreslået af de fem formænd og ville være mindre politisk følsom. Men hvis du spørger, om det vil være enkelt at introducere, så er mit svar nej,« siger rapportforfatteren Katarina Gnath.

Og så er traktatændring og et eurobudget slet ikke på bordet?

»Det er selvfølgelig noget, vi ville foretrække, og vi kan kun beklage, at man endnu en gang skubber de overordnede planer ud i fremtiden. Men vi må også være realistiske og indse, at der er andre vigtige emner for tiden,« siger Katarina Gnath. ♦

ØMU-integrationen trin for trin

1997–2011:

Alle EU-lande må højst have tre procents budgetunderskud og 60 procents offentlig gæld ifølge euroens spilleregler i STABILITETS- OG VÆKSTPAGTEN. Kun eurolande kan straffes, hvis grænserne bliver overtrådt.

2011:

SEKS LOVE ("sixpack") skærper krav til underskud og gæld, som også ikke eurolande skal betale af i rater.

DET EUROPÆISKE SEMESTER – en ny måde at indrapportere og overvåge landenes finanslove på, bl.a. ved kontrol af makroøkonomiske ubalancer (lønudvikling, privat gældsætning, m.v). Alle skal overvåges, men kun eurolande kan straffes.

2011:

EUROPLUSPAGT: Frivillig aftale mellem 23 EU-lande om at skære ned på offentlige udgifter og forbedre konkurrenceevnen.

2012:

FINANSPAGT mellem alle EU-lande – undtagen Storbritannien, Tjekkiet og Kroatien – skærper krav om et budget i balance eller bedre samt afbetaling af for høj gæld. Reglerne skal skrives ind i landenes forfatning eller i anden permanent lov. Alle deltagerlande kan straffes med bøder undtagen Sverige, som har tilsluttet sig på egne betingelser. I kraft fra 2014.

2013:

TONY LOVE ("twopack") giver Kommissionen beføjelser til at kræve ændringer i et eurolands kommende finanslov, hvis underskuddet er for stort.

2014–2016:

BANKUNION med fælles tilsyn, afviklingsmekanisme for dårlige banker og med forslag om indskydergarantiordning.

2015:

Forslag om en KAPITALMARKEDSUNION.

”En dosis deregulering” for kapitalmarkederne

Retorikken omkring finansmarkederne har taget en kovending i de øvre lag i EU's institutioner. Efter lang tids reformsnak er tiden kommet til at fjerne hindringer for pengenes frie bevægelighed. Det skal ”kapitalmarkedsunionen” klare.

AF KENNETH HAAR

VERDIPAPIRER. ”Kapitalmarkedsunionen” var et varmt samtaleemne i Bruxelles længe inden, nogen overhovedet vidste, hvad det mere præcist handlede om.

Da EU-Kommissionen blev skiftet ud i slutningen af 2014, var det et af den nye formand Jean Claude-Junckers store slagord – at markederne for penge og finanspapirer skal integreres mere i EU – men selvom detaljerne var uklare, var der ikke tvivl om stødretningen: kapitalmarkedsunionen vil rumme en række initiativer, der skal liberalisere og standardisere den del af finansmarkederne,

der har vægten på markedet uden for bankerne, også kaldet ”skyggebanker”. Dermed ændres tonen i Bruxelles. Generalsekretær Christophe Nijdam for FinanceWatch, en NGO som arbejder med finansregulering, finder det slående, at debatten for kort tid siden handlede om at ”vi må regulere skyggebanker”, mens det nu handler om at ”fremme skyggebanker”.

Selvom resultaterne fra den forrige Kommission ikke var så entydige, så var målsætningerne og retorikken noget anderledes. Den nye Kommission vil løsne de snærende bånd om kapitalmarkederne for at sætte gang i økonomien, og midlet

er ”en dosis deregulering”, som det hed i en leder i oktober 2014 i den britiske avis Financial Times.

Finanssektoren er tilfreds

Samme avis kaldte det ”snedigt” at udpege en brite til Kommissær for finansområdet. Jonathan Hill har en fortid som lobbyist for finanssektoren i London og i forløbet op til en folkeafstemning om Storbritanniens EU-medlemskab, kan han vise især finanssektoren, at der er en meget kontant værdi i medlemskabet.

Og det har virket. En elektronisk rundspørge blandt 854 britiske bankfolk, foretaget af Chartered Institute for Securities & Investments indikerede, at tre fjerdedele mener, at en ”Brexit” vil reducere den britiske finanssektors mulighed for at vinde på kapitalmarkedsunionen betragteligt.

Hovedargumentet for kapitalmarkedsunionen er dog ikke hensynet til briterne. Grundtanken er, at den skal få bugt med kreditproblemet for virksomhederne, især små og mellemstore virksomheder.

Mens store virksomheder færdes hjemmevant på finansmarkederne og har gode muligheder for at skaffe lån, ser det noget anderledes ud for små og mellemstore virksomheder. De skal nu have

Dereguleringen skal bl.a. give de såkaldte skyggebanker endnu friere rammer, end de har i dag. Hidtil har det ellers handlet om, at de skal reguleres mere i overensstemmelse med de øvrige banker.

En bred palet

I september 2015 kom det til at stå mere klart, hvilke tiltag der kommer til at udgøre kapitalmarkedsunionen. I en handlingsplan fremlagde Kommissæren tyve separate initiativer, grupperet under fem målsætninger.

Det er en god blanding af småting, såsom forenkling af salgsoptillinger for aktier (prospekter) og kortlægning af nye finansieringsmetoder for SME'er, gengangere som lettelse af pensionsfonde og kapitalfondes investeringer over grænserne samt indførelse af en fælles-europæisk tilladelse for investeringsfonde (kapitalfonde og hedgefonde), der således kun skal godkendes en enkelt gang i et enkelt land.

Meget af dette er gammel vin på nye flasker, men kapitalmarkedsunionen rummer også en række nye initiativer for at harmonisere reglerne for finansmarkederne i medlemslandene og liberalisere dem.

Securities vender tilbage

Blandt de kontroversielle projekter er indførelse af fælles regler for "securities" (kreditbeviser med sikkerhed i f.eks. fast ejendom) med henblik på at styrke netop dette marked.

Det er kontroversielt, fordi det netop var securities, som var i centrum for finanskrisen i 2008. Et vildtvoksende og uigennemskueligt marked for securities, især i det amerikanske ejendomsmarked, fik korthuset til at vælte, og securities har været i skammekrogen siden.

Denne gang er anderledes, betyder Kommissær Hill, som vil have securities af høj kvalitet og større gennemsigtighed, men der er mange kritikere. I EU-Parla-

mentet er venstrefløj og de grønne stærkt kritiske, og socialdemokraternes begejstring er også temmelig forbeholden og støtten til kapitalmarkedsunionen er betinget af en lang række krav til den præcise udformning. I akademiske kredse peger mange på de skadevirkninger, securities skabte for den europæiske økonomi.

Den hollandske økonom Ewald Engelen er blandt de skarpeste kritikere: »Det bliver kun værre af, at securities nu skal udbredes til lande, som hidtil har været forskånet. Det kan godt være, at set fra en investors synspunkt kan securities gøres sikre, men set fra den brede befolknings synspunkt er det utænkeligt.«

"Unødige byrder"

Kapitalmarkedsunionen er et ambitiøst projekt, og selvom konturen er kendt, er omfanget ikke. Særligt er det ikke kendt, hvor langt projektet vil gå med at rulle vedtagne regler tilbage.

Tilbagerulning er nemlig en af hjørnestenene bag projektet. Kommissær Hill har iværksat en stort anlagt offentlig høring om, hvilke eksisterende regler der lægger "unødige byrder" på banker og investeringsfonde, og mens enhver kan skrive under på, at unødige byrder er en uting, kan udfaldet blive en afvikling af regulering, der skal sikre os mod nye kriser. Blandt kritikere af EU's finansregulering har høringen i hvert fald skabt en smule panik.

Høringen blev afsluttet efter redaktionens slutning i slutningen af januar. I løbet af de kommende måneder vil det vise sig, om frygten er berettiget. ♦

bedre mulighed for at skaffe sig penge ad andre kanaler, og de andre kanaler forudsætter innovation og liberalisering, mener Kommissionen.

De små melder pas

Det er avancerede værdipapirer, der er i fokus. I USA er det almindeligt, at også små virksomheder kan skaffe kapital gennem disse værdipapirer, når banken takker nej. I EU er det imidlertid en anden sag. Og spørger man de små og mellemstore virksomheders organisationer, er der ikke gnisten af den samme optimisme omkring projektet som i EU-institutionerne.

I en fælles udtalelse fra en organisation for små banker, ESBG, og den største europæiske sammenslutning for små virksomheder UEAPME, afviser de den centrale påstand bag kapitalmarkedsunionen: »Meget få små og mellemstore virksomheder tilhører de hurtigvoksende, højteknologiske foretagender, som er attraktive for investorerne på finansmarkedet.«

Til trods for at de er ryggraden i den europæiske økonomi, vil "almindelige" virksomheder ikke få deres lån på kapitalmarkederne. Det store flertal af dem vil fortsat være afhængige af lån i almindelige banker, mener de.

Har EU lært af krisen?

Debatmøde med økonomiprofessor **Anders Grosen**

Tirsdag den 23. februar kl. 17-18.30

Sore sal, DOKK1, Hack Kampmanns Plads 2, Aarhus C

Debatmøde med EU-ekspert **Kenneth Haar**

og bankdirektør **Lars Pehrson**

Tirsdag den 1. marts kl. 17-18.30

Møderiet, Fælledvej 12, 2200 København N

Høj arbejdsløshed, manglende vækst og stigende ulighed er stadig en realitet i mange af EU's medlemslande. Mange initiativer er taget med bankunion, kapitalmarkedsunion, finanspagt, europagt med mere. Hvordan virker de? Har vi skabt en regulering af finansverdenen, som kan hindre en ny krise?

Pris: 50 kr, 20 kr. for studerende, gratis for NOTAT-abonnenter.

DEO Tlf. 70 26 36 66 Støttet af EuropaNævnet
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

TILMELD DIG PÅ **deo.dk**

ECB's krisepolitik har primært gavnet finanssektoren

Et kontroversielt tiltag fra Den Europæiske Centralbank skulle sætte gang i økonomien og skabe arbejdspladser i EU. Ifølge eksperter har effekten på realøkonomien indtil videre været begrænset. Nogle mener ligefrem, at det har gjort mere skade end gavn.

AF PETER RIDDESBORG

VALUTAKRIG. Det var en historisk begivenhed i EU-regi, da Den Europæiske Centralbank (ECB) i januar sidste år lancerede en ekspansiv finanspolitik af hidtil uset karakter. Det konkrete tiltag hedder kvantitativ lempelse, måske bedre kendt som quantitative easing (QE), og går ud på, at ECB forsøger at sætte gang i den europæiske økonomi ved at trykke nye penge, som de bruger til at opkøbe statsobligationer i eurozonen.

Når ECB opkøber statsobligationer, falder renterne på dem og hos bankerne. Det gør det billigere at være forbruger, boligejer og tage lån samtidig med at flere euro i omløb betyder en svagere euro og dermed bedre eksportmuligheder. Begge dele skal sætte gang i økonomien.

Opkøbsprogrammet på 60 milliarder euro om måneden blev igangsat, da den europæiske økonomi var truet af faldende priser, deflation. Ifølge EU-traktaten skal centralbanken arbejde for at skabe prisstabilitet i eurozonen (hvilket ECB selv har defineret som inflation på under to procent), men ECB har derudover frie hænder til at vælge, hvilke instrumenter man vil bruge.

Skal sætte gang i økonomien

Ifølge professor i finansiering ved CBS,

Jesper Rangvid, er formålet med QE-programmet flerfoldigt.

»Det, man allerhelst vil opnå, er at få gang i økonomien, så der kommer flere i arbejde, så lønningerne og priserne stiger, og inflationen kommer tæt på to procent. Dernæst ønsker man at svække euroen over for andre valutaer som dollar, yen og det britiske pund«.

I teorien vil den svækkede euro som nævnt øge eksporten fra eurozonen, hvilket yderligere skulle sætte gang i økonomien.

Et blandet billede

Et år efter lanceringen er målet dog kun delvist opfyldt, vurderer Rangvid.

»Der, hvor det har haft de største effekter, er på de finansielle markeder. Valutakursen og de europæiske aktiekurser er steget, og renterne på statsobligationer er faldet.«

Når det kommer til realøkonomien, er det til gengæld sværere at se en effekt af QE-programmet. Inflationen ligger fortsat omkring 0 procent, og markederne har fortsat ikke tiltro til, at den vil stige foreløbigt.

»Det helt overordnede mål har man i hvert fald ikke nået endnu, og den europæiske økonomi sprudler ikke ligefrem afsted,« siger Rangvid.

Godt nok forventer lande som Irland

og Spanien høj vækst og lavere arbejdsløshed i de kommende år, men denne udvikling var dog allerede i gang før januar 2015 og kan således ikke tilskrives centralbankens tiltag.

»Min konklusion er, at på pengepolitikken har man drejet så meget på knapperne, som man kan. Når det åbenbart ikke er nok i sig selv, så må det være nogen andre politikker, der skal træde til.«

Uproduktive investeringer

Finanskommentator og presserådgiver for ECB frem til 2014, Niels Bünnemann, er mere kritisk. Han mener, at centralbankens politik ligefrem er med til at ødelægge økonomien og de økonomiske fremskridt, der trods alt finder sted. Således har de nye penge i finanssektoren skabt grobund for uproduktive investeringer, der sandsynligvis ikke var blevet foretaget uden centralbankens tiltag.

»Man kan blandt andet se, at der i nogle lande foregår en prisudvikling på ejendomsmarkedet, som ikke forøger økonomiens produktionspotentiale,« siger Bünnemann med henvisning til de stigende boligpriser.

Kritik fra højre og venstre

Kvantitativ lempelse er en kontroversiel metode, der deler vandene blandt økonomer og politikere. Det skyldes, at det er et

forholdsvis uprøvet territorium, forklarer Jesper Rangvid. Selvom den amerikanske centralbank har praktiseret metoden siden 2010, er der fortsat uenighed om de reelle effekter.

Fra den økonomiske højrefløj lyder kritikken, at QE svækker regeringernes incitament til at lave økonomiske reformer, som skaber vækst på den lange bane. Et argument, CBS-professoren i udgangspunktet er enig i.

Fra venstrefløjten går kritikken på, at QE skaber øget ulighed, fordi de nye penge bliver opslugt af de finansielle markeder og ikke kommer den brede befolkning til gode. Også her kan Jesper Rangvid følge kritikken.

»At det primært sætter sig i de finansielle markeder og primært kommer dem til gavn, som allerede har en formue, det er der jo noget om. Men alternativet er, at de ikke skulle gøre noget, og så ville det også gå dårligere for realøkonomien.«

Centralbankens ansvar

Den overordnede kritik af ECBs arbejde skyder dog forbi, mener Rangvid, da centralbanken netop har fået mandat til at skabe prisstabilitet i eurozonen.

»Derfor er det lidt svært at kritisere ECB for at gøre det, de er ansat til. Hvis man vil noget andet, så skal regeringerne træde til.«

Niels Bünemann er uenig og påpeger, at centralbanken har et ansvar i forhold til, hvordan man vælger at bruge sit mandat. Det nuværende inflations- og devalueringssfokus er således for snævert, og ECB burde i stedet tænke mere langsigtet.

Centralbankerne presser hinanden

ECB's pengepolitik kan dog ikke ses som et isoleret problem, mener Bünemann. ECB har netop påbegyndt kvantitativ lempelse, fordi de amerikanske og britiske centralbanker har lanceret lignende opkøbsprogrammer de foregående år.

Derfor står centralbankerne nu i en situation, hvor de konkurrerer med hinanden om at have den mest ekspansive pengepolitik. Visse steder tales der ligefrem om en regulær valutakrig.

»Centralbankerne har selv manøvreret sig ind i en situation, hvor de ikke længere har noget at stå i mod med, hvis vi får en ny afmatning af økonomien. For slet ikke at tale om en ny finanskriser,« mener Bünemann.

ECB's QE-program blev i december forlænget med seks måneder frem til marts 2017, og bankens præsident, Mario Draghi, udtalte i den forbindelse, at programmet " fungerede". ♦

til **Jeppe Kofod (S),
MP i
Socialdemokraternes
gruppe.**

AF ANDERS HØEG LAMMERS

Jeppe Kofod, hvad har EU gjort rigtigt siden finanskrisen i 2008?

EU har strammet voldsomt op på reguleringen af den finanssektor, der skabte krisen. Det gælder banker, låntyper og risikobetonede produkter, hvor nogle er gjort ulovlige, mens andre er blevet reguleret kraftigt. Derudover er der sat fokus på ungdomsarbejdsløsheden, ECB er begyndt at føre en lempeligere pengepolitik, og vi har fået Juncker-planen på 315 milliarder euro til job- og vækstskabelse.

Alligevel har vi stadig høj arbejdsløshed og lav vækst. Hvad er gået galt?

Mange af de reformer, man har lavet, har været nedskæringer af offentlige sektorer. Der har EU-landene svigtet ved at spare for meget og investere for lidt i uddannelse, forskning og grøn omstilling. Det lider vi stadig under i dag.

De reformer er ofte gennemtruffet af "Trojkaen" – IMF, Kommissionen og ECB. Er det der, problemet ligger?

Ja, delvist. De sidste tre kommissioner har haft en borgerlig slagside og kommissionsformand. De har foretrukket sparepolitik og ikke set på de sociale og økonomiske konsekvenser for samfundet. Men reformer kan jo også handle om at sikre strukturer, der får folk i arbejde frem for rene besparelser. Der har Trojkaen simpeltthen dræbt væksten.

Er EU gået langt nok i reguleringen af den finansielle sektor?

Ikke endnu nej. Det er stadig for let at spekulere uden konsekvenser. Problemet er ikke for meget marked, men for lidt lovgivning til at sikre, at markedet bliver samfundets tjener.

Er bankunionen et skridt i den rigtige retning?

Ja, en bankunion med et bedre tilsyn, hvor bankerne selv betaler, hvis det går galt, er et vigtigt skridt. Men den fond, der er lavet til formålet, er ikke stor nok, så regningen kan stadig ende hos os. Det er ikke retfærdigt.

Jeppe Kofod er bl.a. medlem af Det Særlige Udvalg om Afgørelser i Skattespørgsmål.

Bankunionen: EU's værn mod nye finanskriser

EU's bankunion er for alvor ved at tage form. Målet er, at undgå bankkriser ved bedre tilsyn – og i sidste ende, at bankerne selv skal betale en eventuel oprydning. Danmark står foreløbig på sidelinjen.

AF ANDERS HØEG LAMMERS

FINANSKRISE. For knap otte år siden brød finanskrisen ud. I de efterfølgende år gik hele 13 procent af EU's BNP til at pumpe penge ind i nødlidende banker. Over 12.000 milliarder kroner gik fra statskasserne til bankerne i årene 2008-2012 ifølge tal fra Kommissionen bragt i den britiske avis The Telegraph.

Den slags nødhjælp kan ingen stater give i længden. Som svar på hvordan man kan undgå, at fremtidige finansielle kriser trækker stater og skatteborgere med ned i sølet, har EU derfor lavet en bankunion. Alle eurolande er automatisk med, mens øvrige medlemslande kan vælge at gå med.

Bankunionen består af flere ben. Som en underliggende præmis – og gældende for alle europæiske banker og finansielle institutter i hele EU – er der en fælles regelbog (the Single Rulebook), hvor blandt andet strengere kapitalkrav til bankerne skal sikre, at de har nok penge på bogen i forhold til størrelsen på deres aktiver.

Fælles banktilsyn

Dernæst er der det fælles tilsyn. Den europæiske centralbank, ECB, har siden november 2014 haft direkte tilsyn med de 129 største banker i eurozonen. De øvrige banker bliver stadig tilset af de nationale myndigheder, som sikrer, at de følger reglerne i den fælles regelbog.

Pr. 1. januar i år er EU så kommet endnu et skridt tættere på en funktionel bankunion. Nu er den fælles afviklingsmekanisme nemlig også trådt i kraft. Formålet her er at opstille processer for,

hvad der skal ske, når en bank – trods de strengere krav og ECB's tilsyn – alligevel kommer i problemer. Skal den afvikles, skal den reddes, skal den splittes op? Og med hvis penge?

På sigt: Bankernes. Over de næste otte år skal de betale ind i en fond, der bliver på 55 milliarder euro (ca. 410 milliarder kr.), som så skal anvendes, hver gang en bank kommer i problemer.

Dertil er der også ønsker fra Kommissionen om et fælles europæisk forsikringssystem, hvor kunder med under 750.000 kroner på bogen bliver beskyttet. Her er planerne dog foreløbig strandede med Tysklands modstand. Kansler Merkel og finansminister Schäuble frygter, det i sidste ende bliver de mindre risikovillige tyske banker, der kommer til at betale prisen for andre bankers fejl.

Danmark: Inde eller ude?

I Danmark står vi foreløbig udenfor bankunionen. Men bør vi det? Og hvilken betydning har bankunionen for os?

Spørger man tænketanken Krakas vicedirektør Jens Hauch, som har udarbejdet flere notater om bankunionen, er det ikke lige sådan at svare på. På den ene side er der flere finansieringsforhold, vi endnu ikke kender. På den anden side har Danmark især en bank, som vi kan få meget svært ved at krisehåndtere alene:

»Med Danske Bank har Danmark en særlig stor risiko på grund af bankens størrelse i forhold til dansk økonomi. Så vores gevinst ved at tage del i en forsikringsordning som bankunionen kan være tilsvarende stor,« lyder vurderingen.

Lars Pehrsson, direktør i en af de

mindre banker, Merkur Andelskasse, ser ikke umiddelbart de store fordele ved en bankunion. For ham er det snarere en måde at undgå at gøre noget fundamentalt ved en af finanskrisens væsentligste erfaringer: At der er banker, der er 'too big to fail' (for store til at gå ned red.).

»Danske Bank har jo eksempelvis en balance, der er flere gange Danmarks BNP – vi kan reelt ikke håndtere et eventuelt sammenbrud, og det bruger tilhængerne så til at sige, vi skal med i en bankunion. Men man kunne jo også vende den om og spørge, om vi skal have banker, der er så store i det hele taget,« siger han.

For Pehrsson og Merkur har EU's fælles regelbog gjort livet som bankmand væsentligt sværere. »Det er langt mere komplicerede og vanskeligt overskuelige regler. De store banker kan sagtens afsætte folk til det, men vi har jo ikke en juridisk afdeling til den slags, og så må ledelsen bruge uforholdsmæssigt meget tid på det.«

Han frygter, at bankunionen i sidste ende fører til mere »ensrettede banker, hvor det bliver stadig sværere at skille sig ud med særlige produkter, der eksempelvis fremmer bæredygtighed. Og bankunionen kommer ikke til at ændre på, at man

ligesom før lader fusion med en endnu større bank blive svaret, når en bank er i krise,« mener han.

Kapitalkrav er ikke hævet

Jens Hauch er enig i kritikken i, at EU er gået for langt med detailreguleringen.

Omvendt mener de begge to, at EU ikke er gået langt nok med kapitalkravene til bankerne. Et af hovedproblemerne her er, at de store banker har lov til at benytte sig af såkaldte IRB-modeller – komplekse statistiske regnemodeller, der måler bankens risici og udsathed.

»IRB-modellerne blev indkørt i de største banker lige før krisen. Og målt i forhold til ved krisens udbrud, så har vi højere kapitalkrav i dag. Men måler man, før IRB-modellerne blev indført i 2007-08, så er bankerne ikke bedre kapitaliserede i dag end dengang,« fortæller Jens Hauch.

»Uanset om vi træder ind i en bankunion eller ej bør EU hæve kapitalkravene yderligere. Samtidig skal EU sikre, at den afviklingsmekanisme, der netop er trådt i kraft, fungerer efter hensigten, så bankerne ved, at de risikerer afvikling og opsplitning, hvis de kommer i krise,« mener Hauch. Til gengæld kan man så slække på detailreguleringen.

Milliardbonus for at være for store

Et problem ved 'too big to fail'-bankerne er, at de har haft og til dels stadig har en slags statsgaranti for at blive reddet fra at krakke. Og den er penge værd, forklarer Hauch.

»Vi opgjorde den til mellem 10-17 milliarder kroner i Danmark. Markedet og bankerne har haft en forventning om, at staten ville træde til, hvis de kommer i problemer. Og det gør det billigere for de systemiske banker at låne penge og fratager dem en del af ansvaret for at styre deres økonomi. Med det svage kapitalkravsdirektiv, en stor fleksibilitet i krisehåndteringsdirektivet og en meget stor dansk bank, er det sandsynligt, at der fortsat i et vist omfang eksisterer en implicit statsgaranti,« siger Hauch.

»En velfungerende bankunion, det vil sige med et troværdigt afviklingsregime, vil reducere den statsstøtte, fordi bankerne og deres aktionærer – ifølge planen – først selv skal betale, når lokummet brænder. Hvorvidt beløbet på 410 milliarder kroner er stort nok til det, er kritikerne ikke overbeviste om. Men det er dog et skridt på vejen,« slutter Hauch. ♦

til Sven Giegold er tysk MP for Bündnis 90/Die Grünen og sidder hos De Grønne.

AF ANDERS HØEG LAMMERS

Hvad har EU gjort økonomisk rigtigt siden finanskrisen?

ECB har fungeret og sikret euroens stabilitet, mens den politiske og økonomiske ramme var højst ineffektiv. Vi var for restriktive, og lande med plads i budgetterne som Tyskland og Østrig investerede for lidt, mens eksempelvis Frankrig ikke har reformeret ordentligt.

Hvad burde EU have gjort i stedet?

Eurozonen har brug for en fælles finanspolitik. Men dette må ikke ske bag lukkede døre. Vi skal have demokratisk kontrol og en art europæisk finansminister, der både står til regnskab hos eurogruppen og Europa-Parlamentet.

Hvorfor er det så vigtigt med en fælles finanspolitik?

For det første fordi skattekonkurrencer mellem landene underminerer hvert EU-lands evne til at få balance i budgettet og lave investeringer med den skat, de får ind. For det andet får vi en recession, hvis alle lande forsøger at spare på samme tid.

De fem formænd foreslår bl.a. tættere økonomisk integration i deres rapport. Er du enig med rapporten?

Desværre ikke. Alle de vigtige reformer – om mere demokrati og mere økonomisk og finanspolitisk integration – er skubbet ud i fremtiden. Vi har brug for en stærkere finanspolitik nu, hvis ikke eurozonen skal gå i opløsning. Får vi et nyt eksternt økonomisk chok, er konsekvensen en ny eskalering af eurokrisen.

Er EU's befolkninger klar til et økonomisk mere integreret EU?

Ifølge Eurobarometeret, så ja. På kort sigt er folk tilfredse med, at deres tabuer ikke røres. Men på langt sigt betyder den samlede mængde nationale tabuer, at EU ikke løser det, EU kan og skal. Og det fører til utilfredshed med EU som helhed. Vi har brug for politisk mod og lederskab til at bryde med de nationale egoismer – ellers vender folket Europa ryggen.

Sven Giegold er bl.a. medlem af Økonomi- og Valutaudvalget

EU i opgør med velfærden

Efter besøg i alle Europas kriseramte lande som dokumentarist, tør Harald Schumann godt kalde EU's sparepolitik en social katastrofe. Skal Europa tilbage på sporet socialt, må Trojkaen erstattes af en ordentlig EU-institution, som kan kontrolleres af Parlamentet, mener han.

AF MATHILDE NORDENLUND

TROJKAEN. Halvdelen af alle portugisere arbejdede i 2008 på overenskomst, mens det i dag kun er seks procent. 40 procent af de græske hospitaler er lukket siden finanskrisen, og hver fjerde græker har ikke længere råd til den nødvendige sundhedsforsikring.

I sine film dokumenterer journalist Harald Schumann, hvordan EU's krisepolitik efter finanskrisen har nedbrudt velfærdsstaterne i Europas hårdest ramte lande.

Det er særligt Trojkaen – der består af Den Europæiske Centralbank, Den Internationale Valutafond og Europa-Kommissionen og blev sammensat for at forhandle og overvåge hjælpepakker til de kriseramte lande efter finanskrisen i 2008 – han giver skylden. Til gengæld for hjælpepakkerne fulgte nemlig et krav om stram sparepolitik.

»Hele Trojka-regimet bygger på en forkert antagelse: at man kan stabilisere

statsgæld i en recession. Det har aldrig virket nogen steder. Det er umuligt, at alle dele af en økonomi kan spare på samme tid. At spare betyder, at man bruger mindre, end man tjener, og hvis alle gør det, vil landets økonomi blive ved at skrumpes. Det er det, der er sket i eurozonens kriselande,« forklarer Harald Schumann til NOTAT.

Overså den sociale katastrofe

Ved siden af sin redaktørpost på den tyske avis Der Tagesspiegel, har han de seneste år produceret to kritiske dokumentarer om EU's sparepolitik sammen med filmmanden Arpad Bondy.

» Der er mange, der brokker sig over det udemokratiske i EU lige nu. Vil de forandre noget, må de protestere, og de må gå mere op i de europæiske valg. »

Den seneste, *Unchecked Power: "The Troika"*, havde premiere i begyndelsen af 2015. Der rejser de to rundt til de lande i Europa, Grækenland, Irland, Cypern og Portugal, der blev hårdest ramt af finanskrisen og tilsammen har fået lån på 400 milliarder euro. Filmen viser, hvordan sparepolitikkerne underminerer de nationale økonomier, og dens hovedkritik er, at trojkaen fuldstændig ignorerede den økonomiske og sociale katastrofe, som ville følge af de strikse besparelser.

»Og det ligner ikke en fejl, men noget man gjorde med vilje,« mener Harald Schumann. I filmen citerer han en fortrolig rapport fra 2010 fra IMF's repræsentanter i Athen, der blev sendt til centralbankens europæiske ledelse. Den fastslog dengang, at sparepolitikken ville føre til recession og have store sociale konsekvenser.

»Men sparepolitikken fortsatte. Det lader til, at der er dele af EU's top, som følger en særlig ideologi fri fra empiriske fakta og gerne vil af med de europæiske velfærdsstater og den europæiske sociale model,« siger han.

»Ideologien er, at velfærdsstaten er i vejen for markedsøkonomien, og lader vi bare markeds kræfterne arbejde, skal Europas økonomier nok komme på ret køl. Men tallene viser, at det er de ansatte i servicefagene, de offentligt ansatte og mennesker med simple, faglærte job, som sparepolitikken rammer. Det er ikke en del af den europæiske idé.«

Ud med ECB og IMF

Harald Schumann beskriver sig selv som pro-europæer. Han tror på, at løsninger, også på økonomiske kriser, skal findes fælles i EU. Ifølge ham er eurozonens krisepolitik bare langt fra demokratisk nok.

»Det, vi virkelig har brug for på den lange bane, er en reform af eurozonen og den fælles valuta i en mere demokratisk retning, så de skader, vi har set, ikke sker igen,« mener Harald Schumann.

Vrede unge protesterer mod Trojkaen i Portugal.

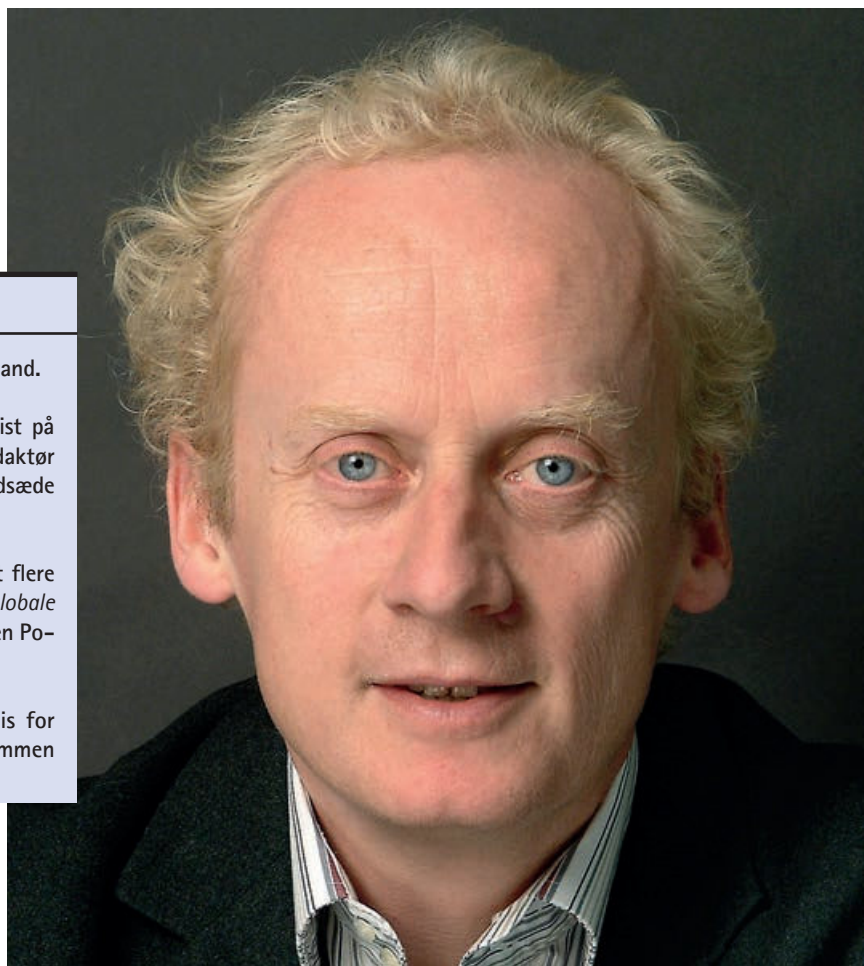
BLÅ BOG:

Harald Schumann er født 1957 i Kassel, Tyskland.

Uddannet ingeniør, men siden 1984 journalist på bl.a. Tageszeitung og Der Morgen. I dag redaktør på dagbladet Der Tagesspiegel, der har hovedsæde og hoveddelen af sine læsere i Berlin.

Har ved siden af journalistgerningen udgivet flere dokumentarer og fagbøger, blandt andet *Der globale Countdown*, for hvilken han modtog prisen Den Politiske Bog i 2009.

Modtog i 2013 den Deutschen Fernsehpreis for dokumentaren *State Secrets: Bank Bailout* sammen med Arpad Bondy.

Første skridt er at smide Den Internationale Valutafond ud. Europa er rigt nok til at finansiere sine egne hjælpepakker fremover, mener han. Det næste er at smide Den Europæiske Centralbank ud af Trojkaen. Det er en økonomisk myndighed, og den har intet at gøre med at formulere politik i eurozonens lande.

»Vi er nødt til at lave hele ikke-institutionen, som Trojkaen er, til en rigtig EU-institution. Den Europæiske Stabilitetsmekanisme, som blev indført efter krisen, er fra et økonomisk perspektiv de facto en europæisk valutafond, men den bygger på en mellemstatslig aftale og har intet at gøre med de andre institutioner. Vi er nødt til at lave den om til en rigtig europæisk valutafond, som kan kontrolleres af Parlamentet.«

Harald Schumann peger på USA som et eksempel på, at det kan lade sig gøre. Her er også økonomisk svage stater, og Californien var på et tidspunkt konkursramt og brugte i en periode en parallel valuta.

»Men det betød jo ikke, at den amerikanske valuta, dollaren, brød sammen. Slet ikke. For i det amerikanske system er der en indbygget stabilitetsmekanisme, som garanterede, at Californiens statsobligationer ville blive betalt i sidste ende.

Det var den type garanti, Den Europæiske Centralbank ikke stillede for Grækenland efter finanskrisen, og så flygtede investorerne,« uddyber Harald Schumann.

Ingen forandring uden vælgerne

En sådan demokratisk reform af EU vil betyde mere kreditkontrol og mere gennemsigtighed i EU's krisepolitik, men den vil også kræve mere suverænitetssafgivelse til EU fra eurozonens lande. Men der har EU et problem i krisehåndteringen med EU-skeptiske befolkninger, der stadig tror på, at det er en mulighed at gå tilbage til separate nationalstater i Europa.

»Hvis vi skulle rulle 30 års økonomisk integration tilbage, ville alle lande selvfølgelig miste produktivitet og økonomisk styrke. Resultatet ville blive den værste økonomiske krise i Europas historie siden 2. Verdenskrig, og det er den udvikling, de fleste ikke tænker på.«

Han køber ikke argumentet om, at hvis der bare var mere information, ville

flere kunne se, at de bedste løsninger på krisen findes på europæisk niveau.

»Informationen er der, man skal bare ville sætte sig ind i det. Vi er nødt til at indse, at vi er europæiske borgere, og at det også delvist er vores skyld, at vi ikke tog bedre hånd om kriselandene noget før. De fleste mennesker i Europas lande går ikke op i EU, før der går noget galt, og så brokker de sig.«

Harald Schumann mener derfor heller ikke, at problemet kun er demokratisk underskud i EU, men også at for mange ikke gør brug af deres demokratiske rettigheder.

»Der er mange, der brokker sig over det udemokratiske i EU lige nu. Vil de forandre noget, må de protestere, og de må gå mere op i de europæiske valg,« siger han.

»Det går den vej rundt. Skal vi skabe den nødvendige reform, skal kravet komme fra de europæiske befolkninger. Det er os, der skal stille krav til vores nationale politikere og vælge de rigtige medlemmer af parlamentet, så de kan få sagt til trojkaen: "Hey, det er os, der er de folkevalgte, så giv os vores magt tilbage og smut!". Det forstår jeg ikke, de ikke har gjort noget før, og det er kun vælgerne, der kan sørge for at vælge dem ind, der tør gøre det.« ♦

” Det lader til, at der er dele af EU's top, som følger en særlig ideologi fri fra empiriske fakta, og gerne vil af med de europæiske velfærdsstater og den europæiske sociale model. ”

Centralbanken fumler sig frem

I 2015 indførte Den Europæiske Centralbank mange nye regler for omgang med lobbyister. Men årets fodfejl afslører huller.

AF KENNETH HAAR

LOBBYKLUMMEN. Den Europæiske Centralbank (ECB) sidder på mange måder tungt på pengene i EU. Den styrer renten, og beslutter om den vil give milliardlån til store banker eller ej. Det er magt, der vil noget, så der har længe været et pres på ECB for at få indført etiske regler, der matcher institutionens voksende betydning.

I 2015 var ECB's regler derfor gennem en storvask. Nye regler for adgang til dokumenter, for ansattes adfærd, og for spillet med den private finanssektor – lobbyister og andre bankrepræsentanter.

Der er reelle fremskridt i pakken. ECB er f.eks. blevet den EU-institution med de

skrappeste regler for "svingdøren", d.v.s. for hvilke jobs tidligere medarbejdere umiddelbart kan tage efter, de har forladt banken. Men især to episoder viser, at de nye regler måske kun er de første skridt på vejen.

Coeurés fodfejl

Den første udspandt sig omkring et møde i maj, hvor det franske medlem af ECB's ledelse, Benoît Coeuré, underholdt et lukket møde med akademikere og bankfolk med detaljer om, hvordan ECB havde tænkt sig at fortsætte sine opkøb af statsobligationer.

Hovsa.

Det var ikke offentligt kendte oplysninger, så de tilstedeværende banker

havde lige nogle timer til at skaffe sig fordele, som de øjensynligt brugte – "for eurokursen ændrede sig betragteligt med det samme", skrev Norbert Häring fra det tyske Handelsblatt. Coeuré erkendte hurtigt sin fodfejl og bedyrede endda i et interview bragt på ECB's hjemmeside, at han ikke længere vil tale ved begivenheder arrangeret af banker.

Affæren fik hurtigt konsekvenser. Få måneder efter – i oktober – vedtog ECB's ledelse et sæt regler, der pålægger bankens ledelse at holde mund om forestående beslutninger, og som lægger begrænsninger for, hvilke invitationer ECB's top kan sige ja til og hvornår. Så det var jo godt.

Men få uger efter skulle selvsamme spritnye charter om offentlige møder og invitationer blive udfordret. Den britiske avis Financial Times bragte den 2. november en historie om de mange møder med store banker, ECB selv er vært for i bankens egne lokaler i Frankfurt. Problemet var, at mange møder fandt sted umiddelbart før vigtige beslutninger, så avisen rejste spørgsmålet, om det egentlig batter noget at lægge begrænsninger på, hvilke møder ECB kan deltage i pr. invitation, hvis banken selv afholder lignende møder som vært. Den kunne banken ikke forklare, så i december blev reglerne justeret igen. Denne gang med et mere generelt forbud mod at omtale forestående store beslutninger, umiddelbart før de tages.

Trichets formandsskaber

Om reformbølgen slutter med dét, er svært at sige. Men der kan argumenteres for, at der er langt igen. F.eks. er bankens formand, Mario Draghi, fortsat medlem af en lobbylignende klub, kaldet G30, der tæller folk fra nogle af de største banker i EU og på Wall Street. Hidtil uden restriktioner på, hvad Draghi kan foretage sig i dét regi. Og bankens etiske komité skal man nok ikke vente sig meget af i den sammenhæng. Der hedder formanden Jean-Claude Trichet. Han er tidligere formand for ECB og såmænd nuværende formand for G30. ♦

Benoît Coeuré underholdt et lukket møde med akademikere og bankfolk med detaljer om, hvordan ECB havde tænkt sig at fortsætte sine opkøb af statsobligationer.

Rejs med DEO i 2016

Det er som en slags højskole på hjul, hvor vi bliver klogere på EU, og de lande vi er i EU sammen med.

8 dages rejse gennem tre fascinerende og vidt forskellige hovedstæder

ESTLAND, LETLAND OG LITAUEN

Forårstur den 6-13. maj, sensommertur den 2-9. september

Bliv klogere på de tre baltiske lande, deres historie, samfund, økonomi og politik. Vi møder lokale folk, og der bliver foredrag i bussen, guidede byvandring og tid på egen hånd i de tre smukke hovedstæder. **Pris: 6.800 kr.**

9 dages rejse med natur, historie, kultur og politik i Polen og Litauen

MAZURIEN – POLEN OG LITAUEN

16-24. september

I det nordlige Polen oplever vi rig natur i det Mazuriske Søområde, ridderborgen Malbork, Hitlers Ulveskansen, historiske Gdansk og Solidaritetsmuseet. Smukke sejladser og oplæg om Polen og Litauen undervejs.

Pris: 6.980 kr.

5 dages rejse med politik, historie, vin og EU

STRASBOURG OG ALSACE

1-5. oktober

Oplev EU og det smukke Alsace. Vi besøger EU-Parlamentet og Europarådet, oplever den historiske by Strasbourg, borgen Haut Koenigsbourg og kører ad den smukke vinrute med besøg hos vinbønder og den ældste vinby i Alsace.

Pris: 3.800 kr.

LÆS MERE PÅ **deo.dk**

DEO Tlf. 70 26 36 66 Støttet af EuropaNævnet
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

SKOVMANDS NOTATER

TTIP vil skade EU's eksport af landbrugsvarer

Modstanderne af TTIP-aftalen om frihandel mellem USA og EU kan måske få støtte fra landbruget. Det skyldes et notat fra USA's landbrugsministerium, som omtales i Information 8. januar i artiklen »USA: TTIP vil svække EU's landbrugs-eksport«.

Ifølge notatet vil USA's eksport af landbrugsvarer stige med to procent, mens indførslen af landbrugsvarer kun vil stige med én procent. For EU vil aftalen betyde, at eksporten falder med 0,25 procent, mens indførslen stiger med 0,5 procent.

Den øgede amerikanske eksport til EU vil især bestå af kød- og mejeriprodukter.

Det socialdemokratiske medlem af EU-Parlamentet, belgieren Marc Tarabella, har bedt Kommissionen om at komme med en kommentar til den amerikanske rapport. Hvis den mener, at rapporten holder, bør den efter Tarabellas mening opgive TTIP.

Udtalelse fra Toyota skader de britiske EU-tilhængere

De britiske tilhængere af fortsat EU-medlemskab har håbet på støtte fra industrien i landet. Men den japanske bilfabrik Toyota giver ikke denne støtte. I en udtalelse erklærer firmaets leder, Akio Toyoda, at man selv efter en britisk udtræden af EU vil fortsætte med at drive fabrikken i Burnaston i Derbyshire.

Det oplyser Financial Times den 12. januar i artiklen »Toyota pledge to stay in UK even if country opts for Brexit«.

Artiklen oplyser, at Toyota-fabrikken i 2014 producerede 172.000 biler – over 10 procent af den samlede britiske bilproduktion.

EU beskytter Tesla

Regeringen fik i oktober gennemført en aftale om, at elbiler fra 1. januar skulle påføres en afgift på 20 procent, idet dog de dyre Tesla-biler skulle betale fuld afgift.

Da Tesla-bilerne selv uden afgift koster omkring 800.000 kroner, ville aftalen i praksis gøre Tesla-bilerne usælgelige. Men på grund af et krav fra EU må regeringen nøjes med at beskatte Teslas biler med 20 procent på linje med de øvrige elbiler.

Det skyldes en meddelelse fra EU-Kommissionen, som hævder, at den uforudlagte behandling af Toyota i realiteten er en form for statsstøtte til de andre elbiler.

Rejser sag om EU's nobelpris

Hvis det står til fredsforskeren Jan Øberg og den norske jurist Frederik Heffermehl, skal EU levere den fredspris tilbage, som man fik tildelt af Nobel-komiteen i Oslo i 2012. De to rejste nemlig den 4. december en retssag mod den svenske Nobelstiftelse, der efter deres mening ikke sørger for, at Nobels tanker om fredsprisen overholdes.

Anklagen er gengivet i Arbejderen den 16. december i artiklen »Tag Nobels fredstid tilbage«. De to gør opmærksom på, at EU består af nogle af verdens mest oprustede lande, og at organisationen med anerkendelsen i 1991 af Slovenien og Kroatien gjorde krigen i Jugoslavien uundgåelig.

Øberg og Heffermehl kritiserer også, at komiteen i Oslo har givet fredsprisen til folk som præsident Obama og vicepræsident Al Gore, der aktivt har haft ansvar for krigeriske handlinger.

Polen skaber betænkelighed

I et interview den 3. januar i det ansete tyske dagblad Frankfurter Allgemeine Zeitung udtrykker den tyske EU-kommisær Günther Oettinger betænkelighed ved udviklingen i Polen, hvor den nye regering blandt andet vil svække retsvæsenets uafhængighed og give regeringen mulighed for at udskifte ledelsen i de statslige radio- og tv-medier.

»Meget tyder på, at vi nu må iværksætte mekanismer til sikring af retsstaten«, siger han i artiklen »EU-kommisær stærkt bekymret over ny medielov i Polen«, der stod i Politiken den 4. januar.

Ifølge artiklen, der er en oversættelse af en artikel i Der Spiegel, vil Kommissionen senest i juni fremsætte forslag til et direktiv, der skal gøre det muligt at fratage landet stemmeretten i Ministerrådet.

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter

PiS-regering lægger sig ud med Europas mest magtfulde organisation

Polens ultrakonservative regering har ignoreret kritik fra nabolande og EU-politikere, men med en ny medielov er de kommet på konfliktkurs med Europas virkelige magthavere. Spørgsmålet er, om de vil slå en streg i sandet.

AF RASMUS NØRLEM SØRENSEN,
BAGSIDEREDAKTØR

BAGSIDEN. I Polen har den ultrakonservative PiS-regering (ja, det hedder partiet altså) fået så massiv opbakning ved seneste valg, at magten nu er steget dem til hovedet. På trods af hundredetusinder af polakker, der har været på gaden for at protestere, på trods af sure miner i EU-systemet og i nabolandene, er den nye regering i fuldt sving med, hvad man må kalde udemokratiske tiltag. Den polske højesteret er blevet kuppet og udskiftet, så regeringen ikke skal bremses af kedelige grundlovsbestemmelser om frihedsrettigheder med mere.

Det kan også være ret træls, hvis de store medier hele tiden kritiserer én, når man har travlt med at dæmonisere muslimer og flygtninge og udskifte højesteretsdommere med gode partikammerater. Derfor har de statslige medier fået nye ledere, der kommer direkte fra partiet PiS' inderkreds.

Plausibel, men moderat fiktiv dialog, der ikke er plagieret

Bagsidekommandoen har konstrueret en dialog, der passer til meningsudvekslingen mellem EU og Polen:

- **PiS:** Ud med de gamle dommere. Ind med vores venner. Ud med de fjollede journalister på det statslige nyhedsbureau. Ind med vores venner. Sådan!
- **EU-Kommissionen:** Fy! Det må man ikke.
- **PiS:** Klap i! Sådan en flok venstreorienterede halvaber. I prøver blot at gentage den tyske repression under 2. Verdenskrig i en ny form. Polen bestemmer selv!*

- **EU-Kommissionen:** Jamen, altså vi kan godt finde på at true med, at der kan blive tale om at overveje trusler om eventuelle sanktioner så!
- **PiS:** Go ahead, make my day... punk!

Graden af respekt for EU-Kommissionen ligner noget, vi kender fra Ungarn, der gennem flere år har arbejdet på de samme linjer som den polske PiS-regering. EU har selvfølgelig altid det modtræk, der i EU-jargonen kaldes "atombomben". EU's medlemslande kan fratage Polen sin stemmeret i Ministerrådet! Om den trussel virker på en nationalistisk regering med en erklæret modvilje mod det europæiske projekt er et åbent spørgsmål.

På kant med Conchita Wurst

Men måske har Polen alligevel gjort regning uden vært. Det viser sig nemlig, at den nye medielov, kan bringe Polen i konflikt med EBU, The European Broadcast Union. Det er ikke så godt. For det er netop EBU, der arrangerer det europæiske Melodi Grand Prix (European Song Contest)!

»Hvis de bryder EBU's vedtægter, vil vi have et problem med dem,« udtalte EBU's præsident, Jean-Paul Philippot, til Financial Times. Han var heller ikke bleg for at true med, at det i yderste konsekvens kan sende Polen ud af organisationen og dermed også ud af Grand Prix'et!

Se det er en trussel, der vil noget! Bagsiden vil straks starte et Borgerinitiativ og indsamle mindst én million underskrifter. Vores forslag vil være, at EU dropper finanspagten, europluspagten, europagten, two pack, six pack og det europæiske semester. I stedet

Sidste år vakte disse polske Melodi Grand Prix piger glæde blandt nogle og furore blandt andre. Men får Polen overhovedet lov til at stille op i år?

bør de hyre EBU som en slags politisk inkasofirma, der kan banke u lydige medlemsstater på plads. Vælg den største hammer til de ømmeste tæer! ♦

**Denne kommentar er desværre ikke fiktiv. Påstandene er fremsat af den polske justitsminister Zbigniew Ziobro. Bagsiden har taget sig en lille kunstnerisk frihed med udtrykket "halvaber", som vi synes gjorde dialogen mere levende og vedkommende.*